



Comparison of the Effectiveness of Successful Marriage Training and Choice Theory Training on Kind of Selection of Young Couples

Mohsen Khanbani Ph.D Student

Education and Psychology Department, Islamic Azad University, Isfahn (Khorasgan) Branch, Isfahan, Iran.

Mohsen Golparvar. Ph.D

Department of Psychology, Islamic Azad University, Isfahan (Khorasgan) Branch, Isfahan, Iran.

Asghar Aghaei. Ph.D

Professor of psychology, Faculty of Psychology, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

Abstract

The present study aimed to compare the effect of training successful marriage and that of training choice theory on the marital choice the young couples make. The method applied was quasi-experimental with a design in the form of pre-test, post-test and follow-up. The statistical population included newly married couples in Isfahan who had visited psychological consultants in the summer of 2019. Through subjective sampling, 45 couples were selected and then randomly divided into three groups: two experimental groups and one control group each of which included 15 couples. In order to measure the dependent variable, a researcher-made marital-choice questionnaire (Khanbani et al, 2014) was conducted. The group of successful marriage and the group of choice theory were both trained for 5 ninety-minute sessions but the control group did not receive any training. The results indicated that in terms of the variable of emotional choice, there was only a significant difference between the group of successful marriage and the group of choice theory in the post-test stage ($p < 0.05$). Also, in the follow-up stage, there was only a significant difference between the group of successful marriage and the group of choice theory versus the control group ($p < 0.01$). Likewise, in terms of the forced-choice variable, a significant difference was found only in the follow-up stage between the group of successful marriage and the group of choice theory versus the control group ($p < 0.05$). Given the positive effect of training successful marriage and of training choice theory on encouraging the young couples to make logical choice in marriage, it is suggested that clinics and/or centers providing marital advisory service apply the mentioned training courses to prevent the undesired consequences of compulsory and/or emotional marriage.

Keywords: training successful marriage, training choice theory, marital choice, young couples

مقایسه اثربخشی آموزش ازدواج موفق و آموزش نظریه انتخاب بر نوع انتخاب زوج‌های جوان

محسن خانبانی

دانشجوی دکتری روان‌شناسی، گروه روان‌شناسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران

محسن گل‌پرور*

دانشیار، گروه روان‌شناسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران

اصغر آقایی

استاد، گروه روان‌شناسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران

چکیده

هدف این پژوهش مقایسه اثربخشی آموزش ازدواج موفق و آموزش نظریه انتخاب بر نوع انتخاب زوج‌های جوان بود. روش پژوهش نیمه آزمایشی با طرح پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری بود. جامعه آماری کلیه زوج‌های تازه ازدواج کرده مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره اصفهان در تابستان ۱۳۹۸ بودند. ۴۵ زوج از طریق نمونه‌گیری هدفمند انتخاب و به طور تصادفی در دو گروه آزمایش و یک گروه کنترل (هر گروه ۱۵ زوج) گمارده شدند. از پرسشنامه نوع انتخاب (Khanbani et al, 2014) برای سنجش متغیر وابسته استفاده شد. گروه آموزش ازدواج موفق و آموزش نظریه انتخاب هر یک طی ۵ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای تحت آموزش قرار گرفتند و گروه کنترل هیچگونه آموزشی دریافت نکرد. نتایج نشان داد. در متغیر انتخاب هیجانی، در پس‌آزمون فقط بین گروه آموزش ازدواج موفق با گروه آموزش نظریه انتخاب ($p < 0/05$) و در مرحله پیگیری نیز فقط بین دو گروه آموزش ازدواج موفق و آموزش نظریه انتخاب با گروه کنترل ($p < 0/01$) و در متغیر انتخاب اجباری فقط در مرحله پیگیری بین دو گروه آموزش ازدواج موفق و آموزش نظریه انتخاب با گروه کنترل تفاوت معنادار است ($p < 0/05$). با توجه به تاثیر آموزش ازدواج موفق و آموزش نظریه انتخاب بر افزایش عقلانیت در نوع انتخاب زوج‌های جوان، استفاده از این آموزش‌ها در مراکز مشاوره پیشنهاد می‌شود، تا از آسیب‌پذیری انتخاب‌های هیجانی و اجباری پیشگیری شود.

کلمات کلیدی: آموزش ازدواج موفق، آموزش نظریه انتخاب، نوع انتخاب، زوج‌های جوان

* نویسنده مسئول: drmgolparvar@gmail.com

مقدمه

آنچه باعث پیوند با دوام دو انسان می‌شود ازدواج است به شرطی که این پیوند دارای اهداف زناشویی باشد. نوع مرسوم این پیوند ارتباط یک زن و یک مرد است (Hui, Sinjka, Umberson & Marc, 2010). چهارچوب تمامی کولونی‌های اجتماعی از آغاز تاکنون در تمامی جوامع متشکل از مرد و زن و فرزندان بوده است که بهترین تعریف برای خانواده می‌باشد. چرا که وجود کولونی‌ها هدف دار بوده و جمع‌شدن این افراد در کنار هم یک هسته مرکزی هدف‌دار را تشکیل می‌دهد که امروزه به آن خانواده گفته می‌شود (ponzetti, 2003). ازدواج یکی از اساسی‌ترین و در عین حال حساس‌ترین مراحل زندگی انسان به شمار می‌رود. از دیدگاه روان‌شناسی، ازدواج از مهم‌ترین عوامل در سلامت روان و از نظر پزشکی، بیشترین ضایعات انسانی و بیماریها، متوجه افراد مجرد بوده و سهم ازدواج در کاهش آن حائز اهمیت است (Beck, 2008).

ازدواج رابطه‌ای بین دو شخص با تفاوت‌های ظاهری، شخصیتی، اقتصادی، سنی، مذهبی و برخی عوامل دیگر است (Sayehmiri, Kareem, Abdi, Dalvand & Gheshlagh, 2020). Fenel (1993)، در مطالعاتش ده ویژگی ازدواج موفق را به این شرح بیان نموده است: تعهد مادام‌العمر به ازدواج، وفاداری به همسر، ارزش‌های اخلاقی و معنوی محکم و قوی، احترام به همسر به عنوان بهترین دوست، تعهد به وفاداری جنسی، تمایل داشتن به ایفای نقش والدینی، اعتقاد به خدا و تعهدات معنوی، تمایل به خشنود ساختن و حمایت همسر، همنشین و همراه خوب برای همسر بودن و میل به بخشیدن و گذشت. برپایه پژوهش‌های به عمل آمده، با ثبات‌ترین ازدواج‌ها آنهایی است که زن و شوهر بیشترین شباهت‌ها را به هم داشته باشند (Warren, 2013).

یکی دیگر از اساسی‌ترین نکات در بحث ازدواج، ملاک‌های انتخاب همسر و به تبع آن رضایتی است که افراد در فرایند ازدواج از انتخاب خود دارند (Khanbani, Aghaei, Golparvar, 2014). از طرف دیگر رضایت از انتخاب همسر، مجموع رفتارهای گرایشی، عواطف مثبت و ارزیابی‌های مثبت را از همسر در بر

می‌گیرد. از زمره عواملی که در شکل‌گیری و تداوم رضایت از همسر و انتخاب وی تأثیرگذار است، ملاک‌های انتخاب همسر است که می‌توان آن را در سبک‌شناسی چهارگانه Aghaei & Sadeghi (2011) از نوع انتخاب که توسط Khanbani, Aghaei & Golparvar (2014) در

مطالعه‌ای مورد بررسی قرار گرفته به‌خوبی توضیح داد. (Aghae & Sadeghi, 2011) و (Khanbani et al, 2014) با ساخت پرسشنامه نوع انتخاب، چهار نوع انتخاب عقلانی، هیجانی، اجباری و عقلانی-هیجانی (Rational, Emotional, Compulsory, Rational-Emotional) را تفکیک و بررسی نمودند. در ازدواج هیجانی، دختر و پسر در اوج بلوغ و انگیزه‌های فیزیولوژیکی و تحت تأثیر هیجانات شدید و سائق‌های روانی، برای رسیدن به خواسته‌های تاملین و ارضای انگیزه، معمولاً تن به هر شرط و قرار دادی داده و هر نقطه ضعفی را از طرف مقابل می‌پذیرند یا نادیده می‌گیرند. در این ازدواج تمام ویژگی‌های طرف مقابل مثبت ارزیابی می‌شود. در ازدواج عقلانی، دختر و پسر براساس دوراندیشی و حسابگری دست به انتخاب زده و عشق و علاقه یا اصلاً مطرح نیست یا جایگاه چندانی ندارد و حسابگری‌های مادی، مصالح خانوادگی و اجتماعی، پست و مقام، شغل و تخصص و برخی عوامل دیگر اساس انتخاب است. در ازدواج‌های اجباری، مصالح خانوادگی، قومی، قبیله‌ای، عاطفی یا اجبار عامل ازدواج می‌شود و فرد به اجبار یا بخاطر والدین، ارضیه، وصیت، خونبسا، جلوگیری از آبروریزی، دادوستد، ترحم و فداکاری، ترس از دست دادن موقعیت و زمان، فرار از موقعیت یا خانواده تن به ازدواج می‌دهد و در ازدواج عقلانی هیجانی، هم دوراندیشی و حسابگری ازدواج‌های عقلانی و هم کشش فطری و شور و علاقه ازدواج‌های هیجانی دلیل انتخاب است. این نوع ازدواج، اصولی بوده و با دقت و تامل صورت گرفته و عشق و عاطفه هم در آن موج می‌زند (Khanbani et al, 2014).

بر پایه انواع انتخاب مورد اشاره، ازدواج موفق، ازدواجی است که در آن زوجین علاوه بر تطبیق، هماهنگی و رضایت حداکثر در حوزه‌های روانی-شخصیتی، ادراکی-شناختی، عاطفی-هیجانی و فرافردی، مهارت‌ها و راهکارهای حل

آموزش در مراحل آغازین ازدواج صورت پذیرفته است. مهمترین این تلاش‌ها اغلب دارای هدف مشترکی مبتنی بر افزایش احتمال موفقیت در ازدواج و کاهش سطح تعارض و احتمال وقوع طلاق هستند. منظور از موفقیت در ازدواج در چنین بافتی، توجه به نقش عوامل فردی و تعاملی، همراه با عوامل بافتی و زمینه‌ای در ازدواج است، به ترتیبی که فرد احساس کند با آگاهی و بینش بیشتری نسبت به خود و همسرش اقدام به ازدواج نموده است (Sahebdel, Zaharakar, Delavar, 2016; Zaheri, Dolatian, Shariati, Simbar, 2016; Miller & Green, 2013; Ebadi, Azghadi, 2016; Weiss, 2014).

یکی از برنامه‌های آموزشی جامع شناخته شده، برنامه پیشگیری و ارتقا رابطه (Prevention and Relationship Enhancement Program (PREP) است که توسط Markman, Stanley, Blumberg, Jenkins, Whiteley, (2004) معرفی شده است. در این برنامه آموزشی طیف متنوعی از مهارت‌های حل تعارض و حل مسئله همراه با سنجش‌های مطرح در حوزه مهارت‌های مورد نیاز برای یک ازدواج بادوام و با ثبات مورد استفاده قرار می‌گیرد. بر اساس مطالعات انجام شده، وقتی مداخله‌های معطوف به آموزش و آمادگی برای ازدواج به زوج‌ها کمک کنند تا نحوه تعامل صحیح و کارآمد را با خانواده‌های پایه و اصلی خود فرا بگیرند، نگرش‌ها و باورهای منفی خود در باره ازدواج را مورد بازنگری قرار دهند، و موجب بهبود مهارت‌های حل تعارض و ارتباط شوند، احتمال موفقیت در ازدواج افزایش می‌یابد (Hawkins, Erickson, 2015; Hawkins, Blanchard, Baldwin, Fawcett, 2008). برنامه پیشگیری و ارتقا رابطه شرایط و معیارهای مطرح برای موفقیت در ازدواج را تحت پوشش خود دارد (Green & Miller, 2013).

در ایران نیز تاکنون تلاش‌هایی برای پژوهش و ارائه راهکارهای مشاوره‌ای و آموزشی موثر برای زوج‌ها که هم‌راستا با برنامه‌های آموزشی متمرکز بر موفقیت در ازدواج در خارج از ایران است انجام شده است. مطالعه (Khorrabadi, Moein & Rahimi, 2016) اثربخشی برنامه آموزشی کیفیت زناشویی ایرانی را بر ارتقا کیفیت

مساله را هم آموزش دیده باشند (Khanbani, Golparvar & Aghaei, 2020). در مطالعه (Khanbani et al, 2014) بالاخص، بر پایه بهزیستی روان‌شناختی بالاتر و رضایت زناشویی بیشتر، از بین چهار نوع انتخاب، انتخاب عقلانی-هیجانی بیشترین نقش را در ازدواج موفق نشان داد و ازدواج‌های هیجانی و اجباری بیشترین عامل نارضایتی. آنچه اکنون لازم است به آن پرداخته شود، ارائه دیدگاه منسجم و پیوستاری از یک ازدواج موفق مبتنی بر انتخابی بر مبنای توجه گسترده به عوامل با اهمیت در یک ازدواج و زندگی موفق است و علمی‌ترین و با احتمال زیاد موثرترین مسیر، مسیر مشاوره و آموزش است. نگاهی به پژوهش‌های انجام شده نشان می‌دهد که اهمیت مشاوره و آموزش برای رسیدن به یک زندگی و ازدواج موفق امری است که چندان که باید و شاید مورد توجه قرار نگرفته است. حمایت از این ادعا را می‌توان از طریق اشاره به آمارهای افزایش جدایی و طلاق به خوبی مستند نمود (Clarck & Brentano, 2006; Krista, lyne, Minnotte Mannon & Susan et al, 2008).

حجم انبوهی از پیشینه پژوهش بر خانواده به عنوان عامل پیش‌بینی‌کننده موفقیت ازدواج تمرکز یافته است. در این میان، ملاک‌های انتخاب همسر، یکی از مهم‌ترین عوامل پایداری ازدواج قلمداد می‌شود (Clarck & Brentano, 2006). زوجین در اوائل ازدواج با شماری تکالیف از جمله کسب استقلال از خانواده، سازش با جامعه متحول و تغییر نقش از فرزندی به همسری و والدینی روبرو هستند. برخی مواقع همسران به خوبی با هم جور نشده‌اند. مواقعی دیگر همسران، سبک و شیوه رفتاری خود را تغییر می‌دهند، یا بعضی مواقع، یکی از زوجین دچار مشکل روان‌شناختی می‌شود (Imanian & Ardebili, 1997).

در آموزش ازدواج موفق با تمرکز بر روشن کردن تشابهات و تعارضات زوجین و تطبیق این نتایج با مولفه‌های نوع انتخاب، نقاط آسیب‌زا شناسایی می‌شوند. به واسطه اهمیت ازدواج و زندگی موفق، تاکنون در سطح دنیا تلاش‌های زیادی برای طراحی و استفاده از دوره‌های آموزش پیش از ازدواج (premarital education) یا آمادگی پیش از ازدواج (premarital preparation) و یا دوره‌های

در میان پژوهشگران و مشاوران ازدواج، نظریه انتخاب، به واسطه آن که نقطه شروع ازدواج انتخاب و تصمیم‌گیری است، بسیار مورد توجه قرار گرفته و شواهدی از اثر بخشی این رویکرد در ازدواج به دست آمده است. برای نمونه (Aghayosofi et al, 2017) در مطالعه خود بر روی زوج‌های دارای تعارض، نشان دادند که مشاوره مبتنی بر نظریه انتخاب بر کاهش تعارض زناشویی و بر افزایش پیوستگی و پذیرش اجتماعی به عنوان ابعادی از بهزیستی اجتماعی اثر گذار است. (Fathollahzadeh, Mirsaifi fard, Kazemi, Saadati, & Navabinejad, 2017)، در پژوهشی با عنوان اثربخشی غنی‌سازی زندگی زناشویی بر اساس نظریه انتخاب بر کیفیت روابط زناشویی و صمیمیت زوج‌ها به این نتیجه رسیدند که مداخله غنی‌سازی زندگی زناشویی بر اساس نظریه انتخاب با اصلاح و افزایش تعامل بین زوج‌ها باعث افزایش صمیمیت و بهبود کیفیت روابط زناشویی آن‌ها می‌شود.

(Abbasi, Ahmadi, Fatehizadeh & Bahrami, 2018) نیز اثر بخشی این رویکرد را بر افزایش تعهد اجتماعی زوجین، (Fereydouni, Omid & Tamannaefar, 2019) اثر بخشی این رویکرد را بر افزایش شادمانی و عزت نفس و (Yahyae, Nooranipoor, Shafiabadi & Farzad, 2015) نیز اثر بخشی این رویکرد را بر کاهش عملکرد و کارکرد خانوادگی نشان دادند. نگاهی ارزیابانه به مطالعات مورد اشاره، به خوبی مشخص می‌کند که اغلب مطالعات انجام شده در ایران بر روی زوج‌های دارای تعارض بوده است. این امر در حالی است که آموزش و مشاوره در دوره زمانی منتهی به ازدواج (پیش از عقد) و یا بلافاصله پس از ازدواج (از زمان عقد)، به عنوان یک مداخله زود هنگام در موفقیت ازدواج نقشی حیاتی دارد (Stanley, Carlson, Rhoades, Markman, Ritchie & et al, 2019).

در ایران سرعت افزایش نرخ طلاق نسبت به دو دهه قبل بسیار چشمگیر است. در سال ۲۰۰۴ از هر ده ازدواج، یکی به طلاق منجر می‌شد و این نرخ در سال ۲۰۱۸ تبدیل به یک طلاق در هر سه ازدواج شده است. امروزه طلاق فراتر از یک مشکل فردی است و علاوه بر زوج و فرزندان به اقتصاد

روابط زناشویی، (Rezazadeh, Sadri, Damirchi & Ghamarikivi, 2019) اثر بخشی آموزش در حوزه ازدواج را بر نگرش به ازدواج و تاب‌آوری و (Khodadadi, 2019) نیز اثر بخشی آموزش غنی‌سازی روابط خانوادگی را بر بهزیستی روان‌شناختی و خشونت خانوادگی در زنان آزاردیده از خشونت نشان دادند.

در کنار انواع انتخاب و نقشی که این انتخاب‌ها در ازدواج موفق دارند، یکی دیگر از این رویکردهای مشاوره‌ای و آموزشی، آموزش نظریه انتخاب گلاسر است.

Glaser (2020) تصمیمات منجر به انتخاب را بر اساس پنج نیاز اصلی ژنتیک (بقا، عشق و احساس، تعلق خاطر، قدرت، آزادی و تفریح) تبیین نموده و اعلام کرده در یک انتخاب کارآمد و مفید فرد هم‌نیازهای خود را به خوبی برآورده می‌کند و هم‌مانع نیازهای دیگران نمی‌شود (Mortazavi, Rassoli, Hosseinian, & Zareei,

2020). از دیدگاه نظریه انتخاب، انسان‌ها به دو شیوه از یکدیگر فاصله می‌گیرند: مقاومت یا کناره‌گیری به بیانی جنگ یا گریز. یکی از مداخلاتی که در این رویکرد بر آن تاکید می‌شود این است که از زوجین خواسته می‌شود که قبل از آنکه حرفی به زبان بیاورند یا دست به کاری بزنند از خود بپرسند که اگر الان این حرف را بزنم یا این کار را انجام دهم به هم نزدیکتر می‌شویم یا دورتر؟ با طرح این سوال برای خود، زوجین برای کنترل کردن دیگری به سززش و تحقیر متوسل نمی‌شوند (Sodani, Karimi, Shiralinia, 2017).

در نظریه انتخاب، انسان موجودی مختار در انتخاب و تصمیم‌گیری تلقی می‌شود، که هر تصمیم و انتخابش در مسیر تشفی و ارضا یک نیاز پایدار یا مقطعی است (Zarei, Boroomand, Sadeghifard, Najarpourian & Askari, 2018). این آزادی اراده و انتخاب متناسب با نیازها، به شکل اجتناب ناپذیری مسئولیت‌پذیری را در این رویکرد نظری برجسته می‌سازد و به تبع آن با ایجاد بینش مبتنی بر واقعیت‌ها، امکان کنترل و تغییر شرایط و انتخاب‌ها را برای افراد برجسته می‌سازد (Aghayosofi, Fathiashtiyani, Aliakbari, Imanifar, 2017).

دریافت نکرد. معیارهای ورود شامل تمایل و رضایت برای شرکت در پژوهش، گذشتن حداقل ۶ ماه از آشنایی و حداکثر ۱ ماه از عقد، حداقل تحصیلات دیپلم، عدم قرار داشتن تحت درمان‌های موزی روان‌شناختی یا روان‌پزشکی، عدم ابتلا به اختلال روان‌شناختی یا روان‌پریشی حاد یا مزمن و معیارهای خروج نیز شامل عدم همکاری و عدم انجام تکالیف ارائه شده در جلسات، غیبت بیش از ۱ جلسه در جلسات درمان و استفاده از مشاوره همزمان بودند. اصول اخلاقی رازداری، استفاده از داده‌ها فقط در راستای اهداف پژوهش، آزادی و اختیار کامل شرکت‌کنندگان برای انصراف از ادامه مشارکت در پژوهش و اطلاع رسانی دقیق در صورت درخواست شرکت‌کنندگان از نتایج و آموزش گروه کنترل پس از اتمام درمان دو گروه آزمایش در پژوهش مد نظر قرار گرفته است. از ابزار زیر در این پژوهش استفاده شده است.

ابزار سنجش

پرسشنامه نوع انتخاب (Kind of spouse Questionnaire): برای سنجش از پرسشنامه محقق ساخته نوع انتخاب (2014 Khanbani, Aghaei & Golparvar) استفاده شد. این پرسشنامه یک ابزار ۵۲ سؤالی است که برای اولین بار در ایران به منظور تعیین نوع ازدواج به کار رفته است و دارای ۴ خرده‌مقیاس موسوم به ازدواج هیجانی، ازدواج عقلانی، ازدواج اجباری و ازدواج عقلانی-هیجانی (هر یک با ۱۳ سوال) است. مقیاس پاسخگویی این پرسشنامه پنج درجه‌ای لیکرت (کاملاً مخالفم=۱ تا کاملاً موافقم=۵) است. بالاترین نمره در هر یک از چهار نوع ازدواج، نشان‌دهنده نوع انتخاب مرجح فرد است. فرایند تهیه و آماده‌سازی پرسشنامه نوع انتخاب بدین شرح بود: ابتدا موضوعات، زمینه‌های کلی، و طبقه‌بندی‌های پیشین در حیطه ازدواج تعیین شد، و با توجه به آنها، تمام مؤلفه‌های پوشش‌دهنده این چهار نوع جمع‌آوری و در قالب ۶۰ سؤال تفکیک گردید. سپس از مجموع ۶۰ سؤال پیشنهادی که توسط محقق تهیه شده بود با تحلیل محتوای سؤال‌ها ۵۲ سؤال انتخاب و در پرسشنامه گنجانیده شدند. معیارهای انتخاب سؤالات عبارت بودند از؛ و الف) ملاک‌های فرد

جامعه هم‌لطمه می‌زند (Eslami, Yazdanpanah, Andalib, Rahimi, Safizadeh, Dadvar & Nakhaee, 2020).

عدم انتخاب صحیح در انتخاب‌های هیجانی و اجباری بوضوح مشاهده می‌شود. بسته آموزشی ازدواج موفق علاوه بر جنبه آموزشی در حل تعارض (محتوای بسته‌های داخلی و خارجی)، با شناسایی و تطبیق حداکثری ویژگی‌های زوجین قبل از ازدواج، و شناسایی نوع انتخاب زوج‌های متقاضی، قادر به پیشگیری از ازدواج‌های نامناسب نیز می‌باشد و پرواضح است که مداخله تخصصی و هدفدار همانند پژوهش حاضر در شرایط فعلی از ضروریات و نیازهای با اولویت بالا در جامعه ماست. در این پژوهش تاثیر دو نوع آموزش بر نوع انتخاب به شرح زیر مقایسه شده است:

- ۱- تعیین تفاوت اثربخشی آموزش ازدواج موفق و آموزش نظریه انتخاب بر انتخاب عقلانی
- ۲- تعیین تفاوت اثربخشی آموزش ازدواج موفق و آموزش نظریه انتخاب بر انتخاب هیجانی
- ۳- تعیین تفاوت اثربخشی آموزش ازدواج موفق و آموزش نظریه انتخاب بر انتخاب اجباری
- ۴- تعیین تفاوت اثربخشی آموزش ازدواج موفق و آموزش نظریه انتخاب بر انتخاب عقلانی-هیجانی

روش

روش پژوهش، جامعه آماری و نمونه: این پژوهش از نظر روش یک پژوهش نیمه‌آزمایشی و با طرح سه گروهی شامل یک گروه آموزش ازدواج موفق، یک گروه آموزش نظریه انتخاب و یک گروه کنترل با سه مرحله پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری اجرا شد. جامعه آماری پژوهش زوج‌های جوان مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره روان‌شناختی شهر اصفهان در تابستان سال ۱۳۹۸ بودند. از میان جامعه آماری مورد اشاره، ۴۵ زوج جوان، با احتساب ۱۵ زوج برای هر یک از سه گروه پژوهش، به روش نمونه‌گیری هدفمند بر مبنای ملاک‌های ورود و خروج انتخاب و سپس به روش تصادفی ساده (قرعه‌کشی) در سه گروه قرار داده شدند. دو گروه آزمایش هر یک طی ۵ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای (هر هفته یک جلسه) تحت آموزش قرار گرفتند و گروه کنترل هیچ آموزشی

روش اجرا و تحلیل داده ها

روش گردآوری داده‌ها (اطلاعات) در این مطالعه به کار بردن پرسشنامه و به صورت میدانی بود. بدین شکل که پس از اخذ مجوزهای لازم برای معرفی به مراکز مشاوره روان شناختی شهر اصفهان و انتخاب هدفمند نمونه با توجه به معیارهای ورود و خروج و گمارش تصادفی شرکت‌کنندگان در دو گروه آزمایش و یک گروه کنترل، با توزیع پرسشنامه نوع انتخاب پیش‌آزمون اجرا شد. در مرحله بعد متغیر مستقل (آموزش ازدواج موفق، آموزش نظریه انتخاب و گروه کنترل بدون آموزش) بر روی گروه‌های آزمایش اجرا شد. سپس پس از آزمون و با فاصله دو ماه بعد مرحله پیگیری برای هر سه گروه به اجرا درآمد. آموزش ازدواج موفق توسط (Khanbani et al, 2020) برای اولین بار طی فرایند مصاحبه و تحلیل محتوای مصاحبه‌ها تهیه و تدوین گردید. ضریب توافق داوران تخصصی در مورد این بسته آموزشی ۰/۹ به دست آمد. آموزش نظریه انتخاب گلاسر نیز بر اساس بسته آموزشی از قبل آزموده شده (Zarei et al, 2018; Sodani et al, 2017) که همگی در قبلی مورد اعتبارسنجی قرار گرفته‌اند، اجرا شد. عناوین جلسات آموزش و شرح مختصر هر جلسه در جداول ۱ و ۲ ارائه شده است.

برای انتخاب همسر را نشان دهد؛ ب) با طبقه‌بندی‌های پیشین هم‌خوانی داشته باشد. پس از آماده‌سازی شکل اولیه، مطالعه مقدماتی روی ۲۰ نفر از افراد متأهل انجام شد؛ و در پایان اجرای هر پرسشنامه با شرکت‌کنندگان مصاحبه مقدماتی انجام گرفت تا نظر آنها نسبت به، سهولت فهم سؤال‌ها و پاسخ‌دهی به پرسشنامه، قابلیت اجرایی آن و توان پرسشنامه در سنجش نوع ازدواج در پاسخ‌دهندگان بررسی شود. همچنین به منظور ارزیابی اعتبار محتوا، پرسشنامه به ۵ نفر از اساتید حوزه ازدواج ارائه و از ایشان خواسته شد که آن را از نظر توانایی در تعیین نوع ازدواج، مورد بررسی و ارزیابی قرار دهند. نهایتاً براساس نتایج مطالعه مقدماتی و نقطه‌نظرهای ارائه شده توسط اساتید مورد مشاوره، پاره‌ای تغییرات ویرایشی و مفهومی در پرسشنامه اعمال شد و نسخه نهایی پرسشنامه انواع ازدواج تهیه شد. پس از تایید روایی صوری و محتوایی پرسشنامه در پایان برای چهار خرده‌مقیاس ازدواج هیجانی، ازدواج عقلانی، ازدواج اجباری و ازدواج عقلانی-هیجانی آلفای کرونباخ محاسبه گردید که به ترتیب برابر با ۰/۸۷، ۰/۸۴، ۰/۷۸ و ۰/۷۹ و آلفای کرونباخ کلی این پرسشنامه برابر با ۰/۷۸ به دست آمد. دو نمونه از سوالات این پرسش نامه عبارتند از: عشق تنها عامل انتخاب همسر بود. من با همسرم ازدواج کردم چون دیگران از رابطه قبلی ما با هم مطلع شده بودند.

جدول ۱. خلاصه جلسات آموزش ازدواج موفق (Khanbani et al, 2020)

جلسه	عنوان جلسه	شرح اختصاری جلسه
اول	آشنایی با زوجین و ترسیم روند مشاوره ازدواج موفق	برقراری رابطه موثر با زوجین از طریق مهارت‌های ارتباطی و بیان رزومه جهت تحکیم و تداوم جلسات و توضیح تکالیف (نوشتن راجع به هدف از ازدواج، خواسته‌ها، ویژگی‌ها و حساسیت‌های ویژه) و اجرای سنجش اولیه (شامل مجموعه‌ای از آزمون‌های شخصیتی و ارزش‌ها)
دوم	ارائه نتایج سنجش-های اولیه و آغاز فرایند آموزش	ارائه گزارش در مورد نتایج سنجش‌ها (آزمون‌های شخصیت و ارزش‌ها) با زوجین به صورت فردی و زوجی بدون ایجاد حساسیت و مقاومت، جمع بندی نتایج سنجش‌ها و مصاحبه، آغاز آموزش در باره نحوه تعامل و مهارت‌های ارتباطی متناسب با ویژگی‌ها، حالات و ارزش‌های زوجین
سوم	بررسی نحوه انجام تکالیف و تطبیق با نتایج سنجش‌ها	مشاوره و گفتگو در باب نتایج حاصل از تکالیف و تطبیق با نتایج سنجش‌ها با زوجین به صورت فردی و زوجی بدون ایجاد حساسیت و مقاومت، آموزش مهارت‌های نحوه مقابله با چالش‌های ازدواج، مشکلات ارتباطی و تعاملی متناسب با دیدگاه‌ها و شرایط هر یک از زوجین
چهارم	شبکه‌سازی ازدواج موفق (مشاوره با والدین و دوستان	انجام مشاوره و آموزش بدون حضور زوجین با والدین آنها بصورت زوجی و فردی راجع به ویژگی‌های فردی و اجتماعی فرزندان‌شان. مصاحبه و مشاوره با یک یا دو دوست بسیار نزدیک زوج جوان در راستای شبکه سازی اجتماعی و خانوادگی حمایت از ازدواج موفق زوج‌های جوان

جلسه	عنوان جلسه	شرح اختصاری جلسه
	زوجین)	(ایجاد اطمینان خاطر از عدم افشای اطلاعات و زمان بندی جهت عدم تداخل مصاحبه ها ضروری است)
پنجم	جمع‌بندی نهایی و ارائه چهارچوب ازدواج موفق متناسب با شرایط زوجین	کلیه نتایج حاصل از دوره آموزشی جمع بندی و تطبیق مراحل بالا با رعایت اصول حرفه ای و عدم ایجاد حساسیت و مقاومت به زوجین گزارش شده و ابعاد تناسب، عدم تناسب و یا تناسب نسبی (نیازمند آموزش) با یکدیگر به آنها ارائه و یادآوری تلاش برای اجرای مهارت‌های تعاملی، مقابله‌ای و رفتاری و شناختی آموزش داده شده برای ازدواج موفق. اجرای پس آزمون و هماهنگی برای اجرای مرحله پیگیری ۶ ماه بعد.

جدول ۲. خلاصه جلسات آموزش نظریه انتخاب گلاسر (Zarei et al, 2018)

جلسه	عنوان جلسه	شرح اختصاری جلسه
اول	آشنایی و انجام سوالات	پذیرش گرم و صمیمانه و معرفی مختصر و سپس شروع به سوالات جهت دار مثل: آیا دلیل آمدن به این جلسه حفظ ازدواج است یا گرفتن طلاق؟ چه کسی قادر است رفتار تو را کنترل کند؟ تو قادر به کنترل رفتار چه کسی هستی؟ و نهایتاً زوج آماده مهارت آموزی می شوند
دوم	تشکیل دایره مشکل گشا	از زوجین خواسته می شود که خودشان و آنچه باعث پیوند آنهاست یعنی ازدواجشان را داخل دایره ای که مشکل گشاست فرض کنند. در هنگام گفتگو راجع به مسایل همیشه
سوم	توافق بر ارضای نیازهای اساسی	با این تصور وارد دایره فرضی میشوند که قرار است در این دایره به توافق و نتیجه برسند. مشاور فهرستی از نیازها را مطرح می کند و از زوجین می خواهد که پنج نیاز اساسی خود را کشف کرده و شروع به مذاکره و مصالحه راجع به شیوه حل اختلاف خود کنند. همچنین در این مرحله از زوجین خواسته می شود بر ارضای نیازهای عشق، دوستی، محبت، صمیمیت و نیازهای مربوط به بقا مذاکره و توافق نمایند
چهارم	اوقات فراغت	از نحوه گذراندن اوقات فراغت و برنامه های لذت بخش زندگی هر دو زوج سوال می شود. در تمام مراحل برای حل اختلاف از دایره مشکل گشا استفاده می شود
پنجم	انتخاب رفتار و روان شناسی درونی و بیرونی	ارزیابی اینکه زوجین تا چه اندازه به این نتایج رسیده اند: هر انسان نیازهایی دارد، هرکس خودش رفتارش را انتخاب می کند و بر آن کنترل دارد، برای رسیدن به خواسته های خود در زندگی باید حفظ ازدواج و رابطه را اصل قرار داد، رفتارمان برای رسیدن به خواسته ها موجب تقویت رابطه بشود (بدون ضربه به همسر یا اصل ازدواج)، در مورد هر نیاز قبل از توقع از همسر ببینیم خودمان چه کاری می توانیم برای همسرمان انجام دهیم

داده‌های حاصل از اجرای پژوهش از طریق تحلیل واریانس اندازه‌های تکرار شده و آزمون تعقیبی بونفرونی و با استفاده از نرم افزار spss 25 تحلیل گردید.

در جدول ۳، میانگین و انحراف معیار نوع انتخاب ارائه شده است. چنان‌که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، در ابعاد نوع انتخاب، بین گروه آموزش ازدواج موفق و آموزش نظریه انتخاب در مرحله پس آزمون و پیگیری نسبت به گروه کنترل تفاوت‌هایی وجود دارد. نتایج تحلیل واریانس اندازه‌های

یافته‌ها

تکرار شده برای ابعاد نوع انتخاب در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۳: میانگین و انحراف معیار نوع انتخاب در سه گروه پژوهش در سه مرحله زمانی

متغیر	مرحله	آموزش ازدواج موفق		آموزش نظریه انتخاب		گروه کنترل (گواه)	
		SD	M	SD	M	SD	M
انتخاب عقلانی	پیش‌آزمون	۸/۳۰	۳۰/۱۳	۶/۴۹	۲۷/۲۳	۸/۸۴	۲۸/۹۷
	پس‌آزمون	۶/۸۱	۲۶/۱۷	۶/۷۱	۲۳/۹۷	۷/۶۷	۲۶/۲۷
	پیگیری	۶/۹۱	۲۵/۵۷	۶/۵۸	۲۳/۲۳	۸/۳۵	۲۶/۱۰
انتخاب هیجانی	پیش‌آزمون	۱۱/۳۵	۳۷/۲۷	۱۰/۶۵	۳۴/۷۷	۱۱/۸۵	۳۴/۴۷
	پس‌آزمون	۱۰/۳۷	۳۷/۷۷	۱۱/۸۱	۳۹/۱۳	۱۰/۹۱	۳۴/۴۳
	پیگیری	۱۰/۷۹	۴۰/۴۷	۱۱/۲۷	۳۸/۵۰	۱۲/۱۳	۳۳/۳۳
انتخاب اجباری	پیش‌آزمون	۹/۰۷	۱۹/۸۰	۸/۸۶	۱۸/۹۷	۷/۸۳	۲۲/۵۰
	پس‌آزمون	۸/۲۸	۱۷/۶۳	۹/۰۱	۱۷/۳۰	۶/۶۲	۱۸/۷۷
	پیگیری	۹/۱۲	۱۷/۸۳	۹/۱۹	۱۷/۵۷	۷/۹۲	۱۸/۴۰
انتخاب عقلانی-هیجانی	پیش‌آزمون	۹/۰۹	۳۹/۰۳	۸/۲۴	۳۷/۷۳	۸/۱۰	۳۶/۳۰
	پس‌آزمون	۸/۳۱	۳۸/۹۳	۹/۵۴	۳۹/۷۳	۷/۱۴	۳۶/۶۷
	پیگیری	۸/۵۹	۴۱/۱۳	۸/۸۴	۳۹/۰۳	۷/۴۵	۳۶/۹۰

جدول ۴: نتایج تحلیل واریانس اندازه‌گیری تکرار شده (مکرر) برای متغیر نوع انتخاب

منبع اثر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	ضریب F	معناداری	مجذور سهمی اتا	توان آزمون
<u>انتخاب عقلانی</u>							
درون‌گروهی	۷۷۲/۱۴	۱/۲۹	۶۰۰/۴۲	۳۷/۸۴	۰/۰۰۱	۰/۳۰۳	۱
تعامل زمان×گروه	۲۴/۷۹	۲/۵۷	۹/۶۴	۰/۶۱	۰/۵۹	۰/۰۱۴	۰/۱۶
بین‌گروهی	۳۴۳/۸۳	۲	۱۷۱/۹۱	۱/۱۷	۰/۳۱	۰/۰۳	۰/۲۵
<u>انتخاب هیجانی</u>							
درون‌گروهی	۱۹۳/۱۲	۱/۴۹	۱۲۹/۱۷	۹/۸۴	۰/۰۰۱	۰/۱۰۲	۰/۹۵
تعامل زمان×گروه	۳۴۳/۷۰	۲/۹۹	۱۱۴/۹۵	۸/۷۶	۰/۰۰۱	۰/۱۶۸	۰/۹۹
بین‌گروهی	۹۶۳/۲۵	۲	۴۸۱/۶۳	۱/۳۴	۰/۲۷	۰/۰۳	۰/۲۸
<u>انتخاب اجباری</u>							
درون‌گروهی	۳۷۶/۱۲	۱/۴۵	۲۵۹/۴۵	۴۴/۶۷	۰/۰۰۱	۰/۳۴	۱
تعامل زمان×گروه	۶۶/۲۱	۲/۹۰	۲۲/۸۰	۳/۹۳	۰/۰۱	۰/۰۸۳	۰/۸۱
بین‌گروهی	۱۸۴/۸۱	۲	۹۲/۴۰	۰/۴۵	۰/۶۴	۰/۰۱	۰/۱۲

انتخاب عقلانی-هیجانی

مقایسه اثربخشی آموزش ازدواج موفق و آموزش نظریه انتخاب بر نوع انتخاب زوج‌های جوان / ۱۹

۰/۸۰	۰/۰۶	۰/۰۰۸	۵/۵۹	۴۸/۹۳	۱/۶۴	۸۰/۴۷	زمان	درون‌گروهی
۰/۶۹	۰/۰۶	۰/۰۴	۲/۷۶	۲۴/۱۴	۳/۲۹	۷۹/۴۱	تعامل زمان×گروه	
۰/۲۵	۰/۰۳	۰/۳۲	۱/۱۵	۲۲۶/۶۹	۲	۴۵۳/۳۸	گروه	بین‌گروهی

در نوع انتخاب اجباری، عامل زمان ($F=۴۴/۶۷$ ، $df=۱/۴۵$) و ($p<۰/۰۱$) و تعامل زمان با گروه (گروه کنترل و دو گروه آزمایش) ($F=۳/۹۳$ ، $df=۲/۹۰$ و $p<۰/۰۵$) نیز معنادار است. مجذور سهمی اتا برای تعامل زمان و گروه برابر با $۰/۰۸۳$ و توان آزمون برابر با $۰/۸۱$ می‌باشد.

این نتیجه نشان می‌دهد که $۸/۳$ درصد تفاوت بین پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری در نوع انتخاب اجباری بین دو نوع آموزش ازدواج موفق و یا آموزش نظریه انتخاب و گروه کنترل با هشتاد و یک درصد توان تایید شده است. لذا فرضیه سوم پژوهش تایید شد.

در نوع انتخاب عقلانی-هیجانی، عامل زمان ($F=۵/۵۹$ ، $df=۱/۶۴$ و $p<۰/۰۱$) معنادار است ولی عامل تعامل زمان با گروه (گروه کنترل و دو گروه آزمایش) ($F=۲/۷۶$ ، $df=۳/۲۹$ و $p>۰/۰۵$) نیز معنادار نیست. لذا فرضیه چهارم پژوهش تایید نشد. نتایج ارائه شده در دو جدول ۳ و ۴ در چهار شکل ۱ تا ۴ نشان داده شده است.

چنان‌که در جدول ۴ مشاهده می‌شود در نوع انتخاب عقلانی، عامل زمان ($F=۳۷/۸۴$ ، $df=۱/۲۹$ و $p<۰/۰۱$) معنادار است، ولی عامل تعامل زمان با گروه (گروه کنترل و دو گروه آزمایش) ($F=۰/۶۱$ ، $df=۲/۵۷$ و $p>۰/۰۵$) و گروه ($F=۱/۱۷$ ، $df=۲$ و $p>۰/۰۵$) معنادار نیست. به این معنی که بین پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری در گروه آموزش ازدواج موفق و آموزش نظریه انتخاب و گروه کنترل تفاوت معنادار وجود ندارد. لذا فرضیه اول پژوهش تایید نشد.

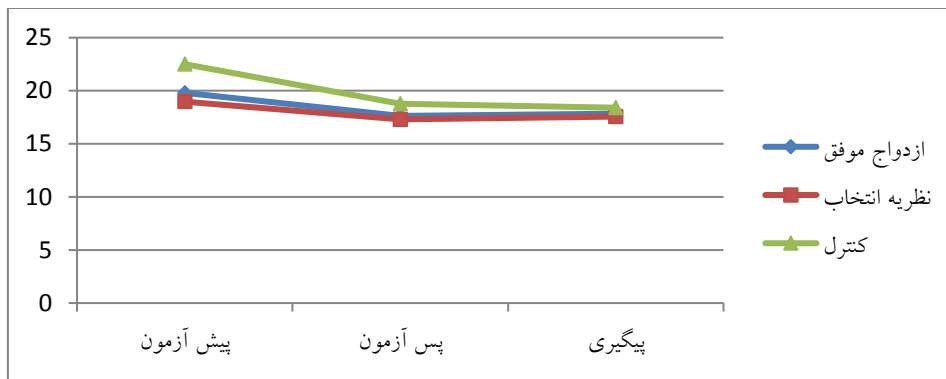
در نوع انتخاب هیجانی، عامل زمان ($F=۹/۸۴$ ، $df=۱/۴۹$ و $p<۰/۰۱$) و تعامل زمان با گروه (گروه کنترل و دو گروه آزمایش) ($F=۸/۷۶$ ، $df=۲/۹۹$ و $p<۰/۰۱$) نیز معنادار است. مجذور سهمی اتا برای تعامل زمان و گروه برابر با $۰/۱۶۸$ و توان آزمون برابر با $۰/۹۹$ می‌باشد. این نتیجه نشان می‌دهد که $۱۶/۸$ درصد تفاوت بین پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری در نوع انتخاب هیجانی بین دو نوع آموزش ازدواج موفق و یا آموزش نظریه انتخاب و گروه کنترل با نود و نه درصد توان تایید شده است. لذا فرضیه دوم پژوهش تایید شد.



شکل ۱: نیمرخ مقایسه ای نمرات انتخاب عقلانی سه گروه پژوهش در سه مرحله پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری



شکل ۲: نیمرخ مقایسه ای نمرات انتخاب هیجانی سه گروه پژوهش در سه مرحله پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری



شکل ۳: نیمرخ مقایسه ای نمرات انتخاب اجباری سه گروه پژوهش در سه مرحله پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری



شکل ۴: نیمرخ مقایسه ای نمرات انتخاب عقلانی-هیجانی سه گروه پژوهش در سه مرحله پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری

در جدول ۵، نتایج آزمون تعقیبی بونفرونی ارائه شده است. لازم به ذکر است که نتیجه آزمون تعقیبی بونفرونی در انتخاب عقلانی-هیجانی در پس آزمون و پیگیری به طور جداگانه تفاوت معناداری را نشان نداد، به همین دلیل نتایج این آزمون در جدول ۵ ارائه نشده است.

جدول (۵): نتایج آزمون بونفرونی برای مقایسه سه گروه در انتخاب هیجانی و انتخاب اجباری

متغیر	آزمون	گروه مبنا	گروه مورد مقایسه	تفاوت میانگین‌ها	خطای استاندارد	معناداری
۴.۱ ۴.۲ ۴.۳	پس آزمون	آموزش ازدواج موفق	آموزش نظریه انتخاب	۳/۲۱*	۱/۲۳	۰/۰۳
	پس آزمون	آموزش ازدواج موفق	گروه کنترل	۰/۷۴	۱/۲۲	۱

۰/۰۰۵	۱/۲۳	۳/۹۵**	گروه کنترل	آموزش نظریه انتخاب	
۱	۱/۲۶	۰/۳۰۴	آموزش نظریه انتخاب	آموزش ازدواج موفق	
۰/۰۰۲	۱/۲۵	۴/۴۵**	گروه کنترل	آموزش ازدواج موفق	پیگیری
۰/۰۰۵	۱/۲۶	۴/۱۵**	گروه کنترل	آموزش نظریه انتخاب	
۱	۰/۸۵	-۰/۱۲	آموزش نظریه انتخاب	آموزش ازدواج موفق	
۰/۰۳	۰/۸۴	۲/۲۶*	گروه کنترل	آموزش ازدواج موفق	پیگیری
۰/۰۲	۰/۸۵	۲/۳۸*	گروه کنترل	آموزش نظریه انتخاب	

های عقلانی و عقلانی-هیجانی، یا دارای عنصر آگاهی و انتخاب نیست و یا علیرغم دانش فرد در مورد انتخابش، به انتخاب آسیب‌زا می‌انجامد، با جلسات مشاوره (هم خودشناسی و دیگرشناسی و هم آموزش و نحوه حل تعارض) دچار تغییر شده‌اند. یعنی با اینکه مطابق اجرای پرسش‌نامه، در مرحله پیش‌آزمون، نوع انتخاب فرد، هیجانی و یا اجباری بوده، بعد از مراحل مشاوره، عنصر عقلانیت در آن وارد شده است و نکته جالبتر اینکه در انتخاب‌های هیجانی که عواطف بر عقلانیت غلبه داشته و اجباری در کار نبوده، هم در مرحله پس‌آزمون و هم در مرحله پیگیری این تغییر دیده می‌شود، ولی در انتخاب اجباری که فرد علیرغم دانستن اینکه انتخابش کاملاً یا تا حدودی مناسب نیست، باز هم انتخاب کرده و تصمیم گرفته است، عنصر عقلانیت دیرتر وارد پروسه شده و فقط در مرحله پیگیری، تفاوت مشاهده می‌گردد. علت عدم تاثیر آموزش نظریه گلاسر بر انتخاب اجباری هم به همین دلیل است، چون در انتخاب‌های اجباری مشکل از ابتدا وجود داشته و شخص از آن خبر داشته، بنابراین تغییر نگرش باید در حوزه شناختی صورت گیرد و بعداً در حوزه حل تعارض و در آموزش ازدواج موفق محور اصلی دقیقاً بر شناخت زوجین در ابعاد مختلف استوار است. نکته دیگری که می‌توان به آن اشاره کرد تاثیر گذشت زمان است که می‌تواند همراه با مشاوره باعث این تغییر نگرش شده باشد. البته باز هم لازم به تاکید است که همراه با مشاوره، چراکه اگر به تنهایی موثر بود، تغییر در گروه کنترل نیز مشاهده می‌شد. کل تبیین با در نظر گرفتن ویژگی‌های ازدواج‌های هیجانی و اجباری که برای اولین بار در پژوهش‌های (Aghaei & Sadeghi, 2011 و Khanbani et al,

چنان‌که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، در متغیر انتخاب هیجانی، در پس‌آزمون فقط بین گروه آموزش ازدواج موفق با گروه آموزش نظریه انتخاب ($p < 0/05$) و در مرحله پیگیری نیز فقط بین دو گروه آموزش ازدواج موفق و آموزش نظریه انتخاب با گروه کنترل تفاوت معناداری وجود دارد ($p < 0/01$). چنان‌که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، در متغیر انتخاب اجباری فقط در مرحله پیگیری، بین دو گروه آموزش ازدواج موفق و آموزش نظریه انتخاب با گروه کنترل تفاوت معناداری وجود دارد ($p < 0/05$). بنابراین با توجه به نتایج ارائه شده در جداول ۴ و ۵، فرضیه‌های پژوهش مبنی بر این آموزش ازدواج موفق و آموزش نظریه انتخاب بر نوع انتخاب زوج‌های جوان اثربخش است، به این صورت مورد تایید قرار می‌گیرد که در متغیر انتخاب هیجانی، در پس‌آزمون فقط بین گروه آموزش ازدواج موفق با گروه آموزش نظریه انتخاب و در مرحله پیگیری نیز فقط بین دو گروه آموزش ازدواج موفق و آموزش نظریه انتخاب با گروه کنترل تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین در متغیر انتخاب اجباری فقط در مرحله پیگیری، بین دو گروه آموزش ازدواج موفق و آموزش نظریه انتخاب با گروه کنترل تفاوت معناداری وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

همانطور که مشاهده شد آموزش حرفه‌ای و مطابق با پروتکل نتایج تاثیرگذاری بر نوع انتخاب هیجانی و اجباری دارد. تاثیر دو بسته آموزشی بر روی نوع انتخاب هیجانی و اجباری که از ازدواج‌های آسیب‌زا هستند، بسیار جالب است. انتخاب‌های هیجانی و اجباری که نسبت به ازدواج

در کشورهای غربی که خواستگاه پروتکل‌هایی همچون نظریه انتخاب است، تفاوتی ماهوی وجود دارد. بنابراین محوریت پروتکل‌های غربی بر حل تعارض استوار است و واضح است که اختلافات بعد از رابطه زوجین بوجود می‌آید. در صورتی که در بسته ازدواج موفق محوریت بر شناسایی افراد قبل یا در ابتدای ازدواج است. یعنی علاوه بر توجه به حل تعارضات، می‌تواند از انتخاب‌های نادرست نیز پیشگیری نماید. به هر ترتیب نتایج پژوهش نشان می‌دهد که پیشگیری و آموزش با افزایش عقلانیت، در جلوگیری از اختلافات و طلاق تأثیری انکارناپذیر داشته و زندگی شادتر و موفق‌تری را در پی خواهد داشت.

در پایان بحث نیز لازم است تا توجه جامعه علمی به محدودیت پژوهش در تبیین و تعمیم نتایج پژوهش حاضر جلب گردد. محدودیت این پژوهش این است که این پژوهش بر روی زوج‌های جوان در ابتدای زندگی مشترک آن‌ها اجرا شده و در تعمیم نتایج آن به دیگر گروه‌ها باید احتیاط شود. در راستای رفع این محدودیت پژوهش پیشنهاد می‌شود که این پژوهش بر روی زوج‌های متقاضی ازدواج در مشاوره ازدواج نیز اجرا شود. در سطح کاربردی نیز پیشنهاد می‌شود که مشاوران در سطح مراکز مشاوره ازدواج و خانواده از آموزش ازدواج موفق و آموزش نظریه انتخاب جهت افزایش عقلانیت در انتخاب زوج مناسب استفاده کنند.

منابع

- Abbasi H, Ahmadi SA, Fatehizadeh M, Bahrami F. (2018). Effect of couple therapy based on the Choice Theory on social commitment of couples. *Journal of Education and Community Health*; 4(2): 3-10. [persian]
- Aghaei.A, Sadeghi.D.(2011).The Comparison of Marital Satisfaction Among the Kind of Marriage in Married Women and Men in Esfahan City. Unpublished *M.Sc Dissertation in Psychology*, Islamic Azad University, Isfahan (Khorasgan) Branch, Isfahan , Iran. [Persian]
- Aghayosofi A, Fathiashtiyani A, Aliakbari M, Imanifar H. (2017). The study of effectiveness reality therapy approach based on choice theory on

(2014) گزارش شده است و با اکثر پژوهش‌های موجود که تأثیر مثبت مشاوره و آموزش بر تغییرات شناختی و رفتاری را گزارش کرده‌اند، از جمله (Clarke & Brentano, 2006) et Minnotte al, 2008 و Stanley et al, 2019) همسومی باشد. درک شخص از همسرش با توجه به رفتارها و ویژگی‌های وی، نگرشها، احساسات و اعتقادات شخصی همسر در به وجود آوردن یا حل تعارض، مدیریت مالی، ترجیحات شخصی برای گذراندن اوقات فراغت، رابطه جنسی و عاطفی، نگرش‌ها و احساسات درباره داشتن فرزند، احساسات و علایق با خویشاوندان و اقوام همسر و دوستان، نگرش‌ها و احساسات درباره نقش‌های مختلف زن‌شویی، در نظر گرفتن ویژگی‌های ازدواج موفق و اهمیت شباهت‌های زوجین، همگی با روند جلسات و پژوهش‌های (Fenel, 1993), Warren (2013), Mortazavi et al, 2020 و et al, 2017 و Zaheri et al, 2016 و Sahebdel et al, 2016 و Sodani Miller&Green, 2013 و Weiss 2014 و Rezazadeh et al, 2019) همسو است. انجام آزمون‌های شخصیت و تکالیف شامل خواسته‌ها، حساسیت‌ها و ویژگی‌ها همگی در برگیرنده اهمیت تطابق و توافق در مولفه‌های بالاست. سوالات و مصاحبه در مراحل مختلف باعث می‌شود که زوجین بیش از پیش به خودشناسی و دیگرشناسی رسیده و ضرورت حل تعارض‌ها را در بدو زندگی دریابند. در بسته ازدواج موفق نیمرخ روانی افراد به طور کامل ترسیم می‌شود و بر اساس مولفه‌های رضایتمندی از جمله تشابهات، زوجین و مشاور با آگاهی کامل تصمیم می‌گیرند. از طرفی با توجه به تفاوت ماهوی ازدواج در ایران و خارج از کشور، در بسته گلاسبر بیشتر از آنکه متمرکز بر تناسب افراد قبل از ازدواج باشد، بر شیوه مطلوب حل تعارض و تحکیم ازدواج متمرکز است و در بسته ازدواج موفق تناسب زوجین در اولویت قرار دارد. نهایتاً هر دو با شناساندن بهتر زوجین به یکدیگر و روش‌های حل مسئله، باعث پایداری و شادی بیشتر در زندگی زوجین و افزایش رضایت زن‌شویی در آنها می‌شوند. لازم به تأکید و تذکر ویژه است که همانطور که گفته شد بین انتخاب زوج و کلیه مراحل آن در ایران و خارج از ایران بخصوص

- Eslami.M, M.Yazdanpanah, P.Andalib, A.Rahimi, M.Safizadeh, A.Dadvar, N.Nakhaee (2020). Marital satisfaction and emotional divorce among Iranian married individuals : A survey of hospital visitors of nine provinces. *Journal of Education and Health promotion*.
- Fathollahzadeh.N, Mirsaifi fard.L.S, Kazemi.M. Saadati. N&Navabinejad.SH(2017). Effectiveness of marital life based on choice Theory on quality of marital relationship and couples intimacy.*Journal of Applied Psychology*.vol 11,No 3(43),353-372. [Persian]
- Fennell, D. (1993). Characteristics of long-term marriages. *Journal of Mental Health Counselling*, 15:446-460.
- Fereydouni H, Omidi A, TamannaefarSh. (2019). The effectiveness of choice theory education on happiness and self-esteem in university students. *Journal of Practice in Clinical Psychology*; 7(3): 207-214.
- Glasser.W.(2020).*Choice Theory*.Translator:Sahebi Ali.Edition 34.Tehran.pulbision Sayeh Sokhan. [persion]
- Green AR, Miller LD. (2013). A literature review of the strengths and limitations of premarital preparation: Implications for a Canadian context. *Canadian Journal of Counseling and Psychotherapy*; 47(2): 256 -271.
- Hawkins AJ, Blanchard VL, Baldwin SA, Fawcett EB. (2008). Does marriage and relationship education work? A meta-analytic study. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*;76: 723-734.
- Hawkins AJ, Erickson SE. (2015). Is couple and relationship education effective for lower income participants? A meta-analytic study. *Journal of family psychology*. Journal of the Division of Family Psychology of the American Psychological Association (Division 43); 29(1): 59 -68.
- Hui, I. Sinika, E. Umberson, D.& Marc, N.(2010).*Young Adult Mental Health*.New York:Oxford University marital conflict and social wellbeing. *Quarterly Journal of Women and Society*; 7(26): 1-20. [persion]
- Beck,A.T.(2008).*Family and Stress Psychic*. Translator:Gharacheh daghi,. Edition 1, Tehran. pulbition Alborz. [Persian]
- Clarke.A.S, Brentano.C.(2006).*Divorce Causes and Consequences*.Translator :Sadeghi and et al.Edition 1.Esfahan.pulbition peygham danesh. [Persian] Press;2010.Marriage in Young Adulthood;p.169-180.
- Imanian ardebili.M.(1997).The Measurement of Opinion of Single Boyes 20-29ager in Mashad City to Married and Effective Factors on It. Unpublished *M.Sc Dissertation in Psychology*, Mashad Ferdosi University. Mashad,Iran. [persion]
- Khanbani,M.Aghaei,A.Golparvar,M.(2014).The Relationship between Dimentions of psychological Well-Being and Different Kind of Marriage.*Reef Resources Assessment and Management Technical Paper*.issn:1607-7393.vol.40,No,1.
- Khanbani,M.Aghaei,A.Golparvar,M.(2014).Examining the Relationship between Gender and Psychological Well-being.*Journal of Sociological Research*.issn1984 -5468.vol.5.
- Khanbani.M, Aghaei.A Golparvar.M,(2014).The Comparison of Marital Satisfaction and Psychological Well-being Among the Kind of Marriage in Married Women and Men in Esfahan City. Unpublished *M.Sc Dissertation in Psychology*, Islamic Azad University, Isfahan (Khorasgan) Branch, Isfahan , Iran. [persion]
- Khanbani.M, Golparvar.M,Aghaei.A.(2020).Compilation of successful marriage package and comparing the effectiveness of this package with choice theory training on spouses choosingsatisfaction, marital satisfaction and psychological well-being of couples after marriage. Unpublished *Doctoral Dissertation in Psychology*, Islamic Azad University, Isfahan (Khorasgan) Branch, Isfahan , Iran. [persion]

- Khodadadi, A. (2019). Investigating the effectiveness of miller's family relationship enrichment training in psychological wellbeing and marital violence from the perspective of abused women. *Counseling Culture and Psychotherapy*; 10(38): 147-176.
- Khoramabadi Y, Moein R, Rahimi A. (2016). The effectiveness of promoting Iranians' marital quality training program in marital quality among couples referring to health centers. *Avicenna Journal of Neuro Psych Physiology*; 3(3): e43039.
- Markman HJ, Stanley SM, Blumberg SL, Jenkins NH, Whiteley C. (2004). *Twelve hours to a great marriage*. San Francisco, CA: Wiley.
- Minnotte, Krista, lyne, Mannon, Susan, E. Stevens, Pedersen, D. & Kiger, G. (2008). "Dose it take a Village to Make a marriage? Exploring the Relationships between Community and Marital Satisfaction Sociological Focus, 41:119.
- Mortazavi, M. Rassoli, R, Hosseinian, S, & Zareei, H. (2020). Effectiveness of the p prevention and Relationship Enhancement program based on Gottman & Glaser's In Integrated Approach to Love Respect and Marital Intimacy. 11(1) 137-149. [Persian]
- Ponzetti, JR. (2003). *International Encyclopedia of Marriage and Family*. New York, Ny. Second Edition. Volume 1: Ab - DU.
- Rezazadeh M, Sadri Damirchi E, Ghamariki H. (2019). The effectiveness of premarriage educations on attitude toward marriage, resilience and marriage. *Family Counseling and Psychotherapy*, 9(1), 109-124.
- Sahebdel H, Zaharakar K, Delavar A. (2016). Diagnosis of successful marriage indicators (Qualitative Research). *Research in Clinical Psychology and Counseling*; 5(2): 32-46. [Persian]
- Sayehmiri, K. Kareem, K.I. Abdi, K.. Dalvand, S & Gheshlagh, R.G. (2020). The relationship between personality traits and marital satisfaction: a systematic review and meta-analysis *BMC psychology Journal*, 8(15).
- Sodani, M, Karimi, S, & Shiralinia, Kh. (2017). The effectiveness of counseling with emphasis on choice theory in reducing emotional divorce in couples. *Family psychology*, 3(2): 83-92.
- Stanley SM, Carlson RG, Rhoades GK, Markman, HJ, Ritchie LL, Hawkins AJ. (2019). B Best practices in relationship education focused on intimate relationships. *Family Rel Relations*; 69: (3): 497-519.
- Warren, N.K. (2013). *Finding the Love of Life*. Translator: Gharacheh daghi, M. Edition: 11, Tehran, Publition ohadi. 197. [Persian]
- Weiss JM. (2014). Marital preparation, experiences, and personal qualities in a qualitative study of individuals in great marriages. Unpublished Master Thesis, Utah State University, Logan, Utah. 141 pages.
- Yahyaee GA, Nooranipoor R, Shafiabadi A, Farzad V. (2015). The effectiveness of reality therapy on the improvement of couples' family functioning. *Archives of Hygiene Science*; 4(3): 120-127.
- Zaheri F, Dolatian M, Shariati M, Simbar M, Ebadi A, Azghadi SB. (2016). Effective factors in marital satisfaction in perspective of Iranian women and men: A systematic review. *Electronic Physician*; 8(12): 3369-3377.
- Zarei E, Boroomand R, Sadeghifard M, Najarpourian S, Askari M. (2018). The c comparison of the effectiveness of group counseling based on Gottman's theory a and Glasser's choice theory on increasing marital satisfaction and decreasing it marital conflicts in married women. *Hormozgan Medical Journal*; 22(2): 77-86.